

Het gesprek

'Iedereen is bang voor me'

Voor de derde keer heeft Reinildis van Ditzhuyzen (70) een herziene editie uitgebracht van haar boek over goede manieren 'Hoe hoort het eigenlijk?'. Nieuwe omstandigheden vragen nieuwe wenken.

PIET VENHUIZEN

Je stapt als ongelikte beer niet zonder nadenken binnen bij Reinildis van Ditzhuyzen. Zit mijn jasje goed, zit mijn dasje goed? Hoe stel ik me aan haar voor? De schrijfster van de etiquettebijbel *Hoe hoort het eigenlijk?* ('De Dikke Ditz') zou zo maar eens afkeurend haar voorhoofd kunnen fronsen. „Iedereen is bang voor me”, zegt ze verbaasd en met spijt in haar stem.

Die consequentie had ze niet voorzien toen ze in 1999 voor het eerst een bewerking uitbracht van het klassieke, uit 1939 daterende goedemaniërenboek van Amy Groskamp-ten Have. Ze is er helemaal niet op uit om anderen de maat te nemen, zegt ze. „Omgangsregels helpen je aardig te zijn voor de ander”, zegt Van Ditzhuyzen. „Je wilt de ander niet hinderen. Mijn wenken voor goede manieren kunnen daarbij houvast bieden.”

In 1999 uw eerste editie, in 2007 de eerste herziene uitgave, in 2013 de tweede, nu de derde. Verandert er zoveel in etiquette-land?

„De wereld verandert snel. Mensen communiceren veel minder per brief, maar per e-mail of WhatsApp. Kan ik een afspraak op het laatste moment afzeggen met een appje? Nee, dus. Mensen tutoyeren meer, kinderen kennen het woord 'u' niet meer. Het gebruik van de mobiele telefoon vraagt om nieuwe

Mensen voelen wel meer niet aan: ze laten hun kinderen lawaai maken in een restaurant en ze gooien spullen op straat

FOTO RAPHAËL DRENT

regels. Mensen reizen meer en komen in aanraking met andere gewoonten, hoe ga je om met de gebruiken van de islam? Wil je het met elkaar prettig hebben, dan moet je blijven nadenken over de omgangsvormen.”

Op sociale media regeert het onfatsoen. Kunt u daar niets aan doen?

„Helaas niet. Wie zich onfatsoenlijk wil gedragen, kan ik niet tegenhouden. Dat vloeken, schelden en tieren hoort natuurlijk niet. Gedraagt zich iemand zo in een café, dan zet de kastelein hem eruit. Maar in de sociale media houden mensen zich anoniem en kan alles

maar straffeloos gezegd worden. Ik zou graag met deze lieden in contact komen om ze te vragen waarom ze zo doen.”

Een bekende ergernis: de ellenslange gesprekken die mensen in de trein voeren op hun mobiele telefoon.

„O, maar daar heeft de NS een prima oplossing voor bedacht: de stiltecoupé. Als mensen het niet aanvoelen dat ze hun medereizigers niet met hun privégesprekken moeten belasten, dan moet het maar op deze manier. Mensen voelen wel meer niet aan: ze laten hun kinderen lawaai maken in een restaurant, ze gooien spullen op straat.

Niet altijd kun je daar paal en perk aan stellen.”

Er wordt meer getutoyeerd. Is dat zo erg? Engelsen en Amerikanen hebben in hun taal helemaal geen beleefdheidsvorm.

„Als Engelsen deze pen van me willen, zeggen ze iets als 'Sorry, would you please pass me the pen.' Ze moeten zich behelpen met omslachtigheid. Eris in beide landen veel meer hiërarchie dan bij ons. Het gebruik van 'u' heeft een nuttige functie. Je gebruikt het bij mensen die je niet kent of die een zekere waardigheid of positie hebben. Ikea begon er indertijd mee iedereen met 'je' aan te spreken. Alsof daarmee alle ver-

Paspoort

Geboren in 1948 in Arnhem

■ Gymnasiumopleiding in Arnhem, studie geschiedenis in Wenen en Barcelona, vervolgstudies in Brugge en Salzburg.

■ Geldt als Oranjeskundige. Schreef boeken over het Oranjestad en geeft uitleg in televisie-uitzendingen.

■ Schrijver van De Dikke Ditz en andere cultuurhistorische boeken.

■ Publiceert in kranten en tijdschriften, leidt reizen en medewerkster cultuur-historische exposities.

schillen tussen mensen verdwenen zijn.”

Nederlanders zijn lomp, hoor je altijd. Is het echt zo?

„Vergeleken met anderen zijn we het inderdaad. We zijn qua omgangsvormen een eiland in Europa. Dat komt onder meer doordat we een republiek waren. Bij ons geen hof met daaruit voortvloeiende hiërarchie. Burgers hadden bij ons de macht en er was een zekere gelijkheid. Iedereen kon tot rijkdom komen en aanzien verwerven. Onze aanpak heeft ons trouwens ook veel gebracht. Als kooplieden zijn we erg succesvol geworden. Overigens: katholieken hadden van oudsher die hiërarchie wel. Ze zijn soms dan ook wat minder direct. Katholieken zijn elastieken, hoor je wel. En protestanten olifanten.”

Dan is er nog dat andere geloof, de islam. Islamieten hebben soms heel andere gebruiken. Dat scheidt verwarring.

„Etiquette is ervoor om de boed bij elkaar te houden. Toen die imam Rita Verdonk geen hand wilde geven, zorgde dat voor ophef. Je hebt vaders die de lerares van hun kind geen hand geven. De lerares voelt zich onzeker. Moet zij andere islamitische vaders ook geen hand meer geven? Dit soort zaken splitst de samenleving. Geen muziek tijdens de ramadan, niet buigen na een toneeluitvoering? Wat doen we wel, wat niet? Daar moeten we samen uitkomen. Het kan niet zo zijn dat de ene partij nooit toegeeft. De leefregels van de islam zijn zo allesomvattend, die kunnen we hier niet in zijn geheel overnemen. Eerlijk gezegd ben ik er wel bezorgd over hoe dit afloopt.”

Dan heb je nog de zwartepieten-discussie. Hebt u de oplossing?

„Ik vind wat de NOS nu voorstelt niet zo gek. Je hebt alleen roetveegpieten, maar sommigen zijn zo vaak door de schoorsteen gegaan dat ze zwart zijn. Een tussenvorm die van beide zijden een offer vraagt. Daartoe moet je bereid zijn. En dan niet meer zeuren.”

Hoe bent u eigenlijk de etiquettekoningin geworden?

„Ik ben geboren in Arnhem, woon nu in Zutphen, maar ik woon ook in Wenen, de stad waar ik heb gestudeerd. Die stad heeft zoveel élégance. Mijn uitgever vroeg me voor *Hoe hoort het eigenlijk?* omdat hij wist dat ik goede manieren van huis uit had meegekregen en dat ik het Weense had ervaren. Ik heb daar gedebuteerd op bals. Eerst was ik beledigd. Hoe kwam hij erbij om mij, een serieuze historica, te vragen voor zo'n dom onderwerp? Tot ik inzag dat goede manieren niet elitair zijn, maar voor iedereen van belang en bovendien een lange geschiedenis hebben. Het boek had meteen veel succes. Blijkbaar was er behoefte aan. En dat is er nog steeds.”